

MİNA

(منى)

Mekke yakınında
bazı hac menâsikinin icra edildiği yer.

Mekke ile Müzdelife arasında Mescid-i Harâm'ın yaklaşık 7 km. kuzeydoğusunda ve Harem sınırları içinde bulunan Mina şeytan taşlama, kurban kesme, bayram günlerinde konaklama gibi hac ibadetlerinin (menâsik) yapıldığı yerdir. Gerek bu bakımdan gerekse Müzdelife vakfesi sırasında Mina topraklarına geçmemek için buranın sınırlarının kesin şekilde belirlenmesi önem taşır. Hadislere ve tarihî kaynaklara göre Mina'nın sınırı Mekke tarafında yani batı yönünde Akabe cemresi, doğu yönünde Muhassir vadisidir. Kuzeyinde Akabe'den Muhassir vadisine kadar uzanan Kâbil dağı, güneyinde yine Akabe'nin hizasından başlayan ve Muhas-

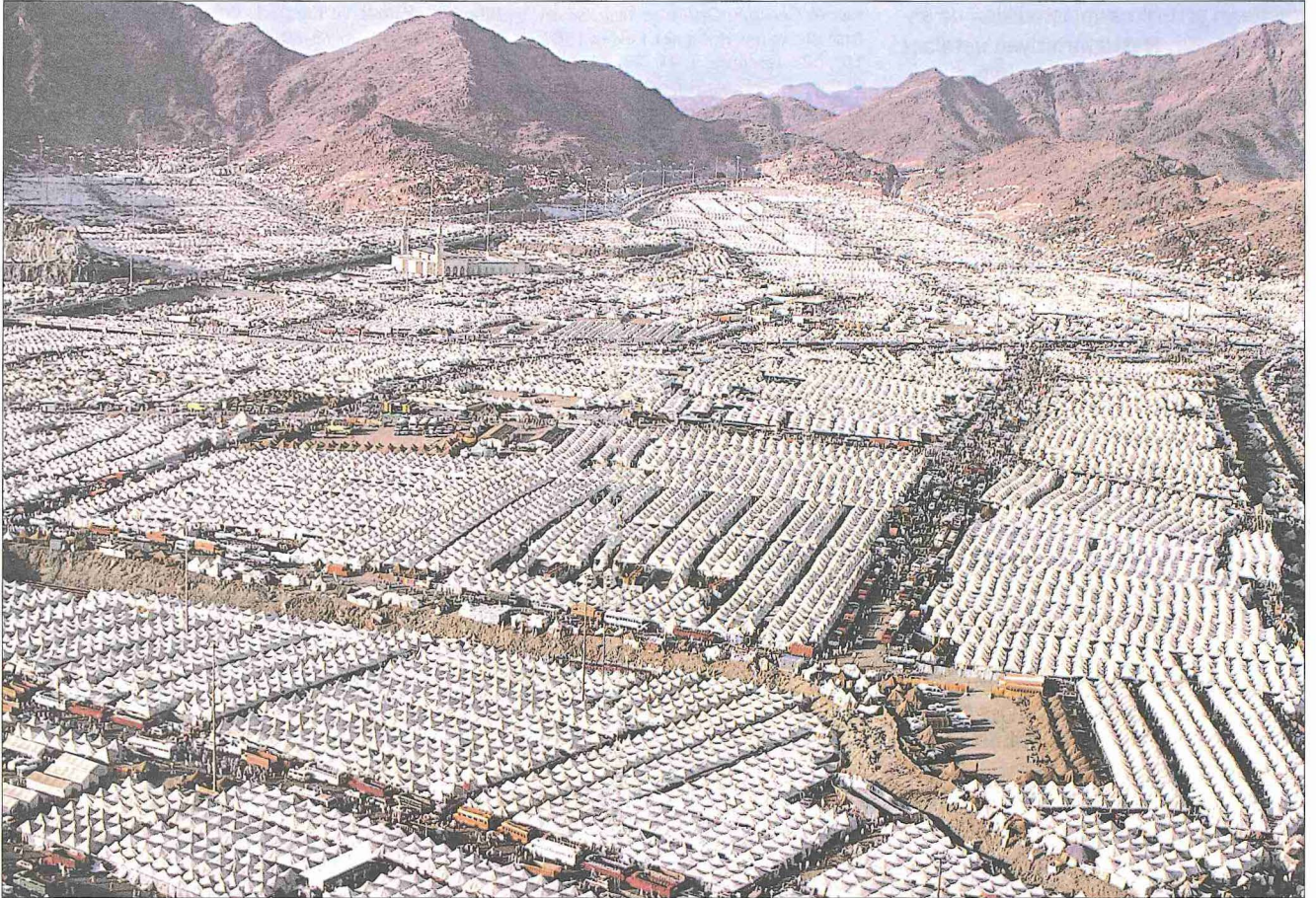
sir vadisine kadar uzanan Sâih (Sebîr) dağı bulunmaktadır. Bu iki dağın Mina'ya bakan yüzleri Mina'nın şer'î sınırları içinde, arka yüzleriyle Akabe Biatı'nın yapıldığı yer ve Muhassir vadisi sınırların dışındadır. Mina ile Müzdelife'nin sınırlarının belirlenmesi amacıyla Suudi Arabistan Hac Bakanlığı bünyesinde kurulan komisyon 1973'te topografik bir çalışma yaparak sınırları tesbit etmiştir. Arafat ve Müzdelife gibi ortak bir ibadet mekânı olduğundan 812 hektarlık bir alanı kapsayan Mina'nın da özel mülkiyete konu olamayacağı Hz. Peygamber tarafından bildirilmiştir (*Müşned*, VI, 187; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 89; Fâsî, I, 512-515).

Arapça'da insanların toplandığı veya kan akıtılan yere "minâ" denmesinin yanında Hz. Âdem'in burada cenneti arzu (temenni) ettiği ve Cenâb-ı Hakk'ın bu yerde Hz. İbrâhim'e yahut bütün kullarına lutufta (men) bulunduğu rivayet edilmiş,

bu yere Mina adının verilmesi, anılan rivayetlerle birlikte insanların bayram günlerinde burada toplanması ve Allah'a yaklaşıp azabından emin olma ümidiyle kurban kesmeleri gibi sebeplerle açıklanmıştır.

Mina sınırları içinde ve yakın çevresinde bazı önemli olayların hâtirasını yaşatan birkaç mescid bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve halen mevcut olanı, Sâih dağının eteğinde küçük cemrenin yakınında yetmiş peygamberin namaz kıldığı söylenen, Resûlullah'ın da hac sırasında namaz kılıp insanlara hitap ettiği yerde inşa edilmiş Mescid-i Hayf'tır (bk. MESCİD-i HAYF). Mescid-i Bey'a, Hz. Peygamber'le Medineli müslümanlar arasında büyük cemrenin (Akabe cemresi) hemen karşısında gerçekleşen Akabe biatlarının yapıldığı, etrafı tepelerle çevrili küçük vadinin içindedir. Günümüzde Akabe cemresinin yanında Mekke yönündeki

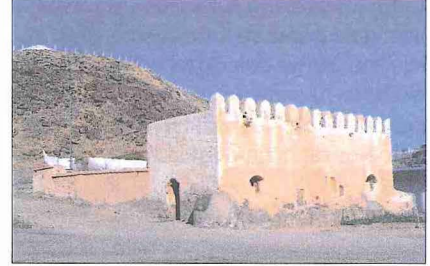
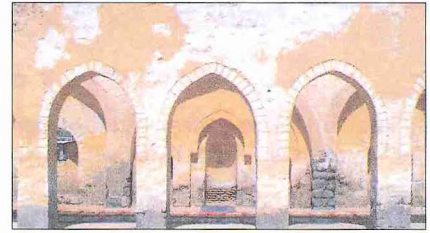
Mina'dan bir görünüş

ana caddenin kenarında biraz içeride bulunan mescid bakımsız durumdadır. Ab-bâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr tarafından üstü açık olarak inşa ettirilen mescidin kible tarafına gelen kısmının üstü Mısır Defterdarı İbrâhim Bey tarafından 963 (1556) yılında kubbeyle örtülmüştür (*Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1129). Eski kaynaklarda haber verilen diğer bir ibadet yeri Sâih dağının eteğinde bulunan Mescid-i Kebş'tir. Halk arasında Mescid-i İsmâil adıyla da anılan bu mescid, Hz. İbrâhim rüyasını (es-Sâffât 37/102-108) gerçekleştirmek amacıyla oğlunu kurban edeceği sırada Allah tarafından gönderilen kurbanlık hayvanın kesildiği kabul edilen yerde yaptırılmıştır. Mescidi ilk inşa ettiren kişinin Lübâbe bint Ali b. Abdullah b. Abbas olduğu kaydedilir (Ezrakî, I, 175). Kaynakların bahsettiği diğer bir mescid birinci ve ikinci (orta) cemrelerin arasında, Arafat istikametine giderken sağ tarafta kalan Mescid-i Nahr (Mescidü'l-menhar) olup Hz. Peygamber'in Vedâ haccı sırasında kurbanlarını kestiği yerde yaptırılmıştır (*Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1129). Burada daha önce varlığı bilinen küçük bir mescid de Mina'nın orta kesiminde Arafat'a yönelen kimsenin sağında kalan Mescid-i Kevser'dir ve Kevser sûresinin burada nâzil olduğu söylenmektedir (İbrâhim Rifat Paşa, I, 325). Mescid-i Hâ'î'nin yakınında Sâih dağının eteğinde Mürselât sûresinin nâzil olduğu, bu adla anılan mağaraya (Buhârî, "Tefsîr", 77/1) Mescid-i Mürselât da denir. Bu dört mescid günümüzde mevcut değildir (*Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1134). Abdullah b. Ömer'den gelen bir rivayete göre Nasr sûresinin de Vedâ haccı sırasında Mina'da nâzil olduğu belirtilir (Fâkihî, IV, 249). Mina'daki en önemli yerlerden biri kurban bayramı günlerinde şeytan taşlama-

nın yapıldığı cemrelerdir. Bunlar Mekke-Mina yönünde sırasıyla büyük cemre, orta cemre ve küçük cemredir (birinci cemre).

Mina'daki hac menâsiki şu şekilde icra edilir: Terviye günü (8 Zilhicce) sabah namazı Mekke'de kıldıktan sonra Mina'ya gelerek orada öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kılıp geceleme ve arefe günü sabah namazının ardından Arafat'a çıkmak sünnettir. Ancak Arafat'a intikalde izdihâmı önlemek için günümüzde hacıların birçoğu doğrudan Mekke'den Arafat'a çıkarılmaktadır. Bayramın birinci günü tan yeri ağardıktan sonra Müzdelife'den gelerek Akabe cemresine yedi taş atılır, ilk taşın atılmasıyla birlikte telbiyeye son verilir; kurban kesilir, ardından saçlar kesilerek ihramdan çıkılır ve cinsel ilişki dışında bütün ihram yasakları kalır (ilk tahallül). Daha sonra Mekke'ye gidilip ziyaret tavafi yapılır; cinsel ilişki bu tavaftan sonra helâl olur (ikinci tahallül). Bayramın ikinci ve üçüncü günlerinde her üç cemreye sırasıyla (küçük, orta, büyük) yedişer taş atılır. Hanefîler'e göre bayramın dördüncü günü tan yeri ağarmaya başlandıktan, diğer üç mezhebe göre üçüncü gün güneş battığından Mina'dan ayrılmamış olanların dördüncü gün her üç cemreye yedişer taş atması gerekir (bk. CEMRE). Hanefîler'e göre bayramın dördüncü günü şeytan taşlamayacak kişilerin üçüncü gün güneş batmadan Mina'dan ayrılmaları sünnet olup bunu güneş battıktan sonraya bırakmaları mekruhtur. İlk üç gün şeytan taşlandıktan sonra Mina'dan ayrılmaya "ilk nefir" (yola çıkma), dördüncü gün taş attıktan sonra ayrılmaya ise "ikinci nefir" denir. Hz. Peygamber'in uygulaması doğrultusunda bayramın birinci ve ikinci günlerinde geceyi Mina'da geçirmek Hanefî mez-

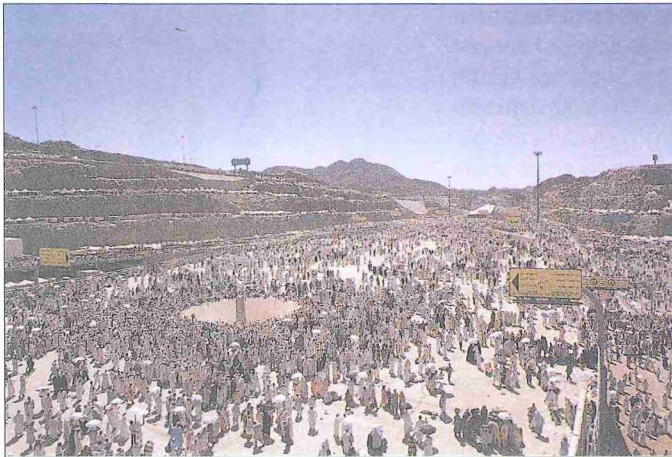

Mescid-i Bey'a'nın içten ve distan görünüşü

hebine göre sünnet, diğer üç mezhebe göre vâciptir. Harem sınırları içinde kesilmesi gereken hac kurbanının Mina'da kesilmesi, yine hac ibadetinin önemli bir parçası olan saç kesme ve kısaltmanın da Resûl-i Ekrem'in uygulaması sebebiyle Mina'da yapılması daha faziletli kabul edilmiştir. Saçların Mina'da olmasa bile Harem bölgesi içinde kesilmesi bazı âlimlere göre sünnet, bir kısmına göre ise vâcip olup Harem dışında kesilmesi ceza kurbanını gerektirir.

BİBLİYOGRAFYA:

Müsned, VI, 187; Buhârî, "Tefsîr", 77/1; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 89; Ezrakî, *Ahbârü Mekke* (Melhas), I, 172-189; Fâkihî, *Ahbârü Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdüllah b. Dehîş), Mekke 1407/1987, IV, 246-311; Serahsî, *el-Mesbû't*, IV, 68; Burhâneddin el-Merginânî, *el-Hidâye*, Kahire 1384/1965, I, 147-149; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, III, 427-456, 468-469; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), V, 229-230; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, III, 241; Tüccibî, *Müste'fadü'r-rihile ve'l-iğtirâb* (nşr. Abdülhafız Mansûr), [baskı yeri ve tarihi yok] (ed-Dârü'l-Arabiyye), s. 342-348; Kâsânî, *Bedâ'î'*, II, 137-140; Fâsî, *Şifâ'ü'l-garâm* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1405/1985, I, 498-499, 510-518; Bedreddin el-Aynî, *Üm-detü'l-kârî*, Kahire 1348, XIX, 272-275; *Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1127-1135; İbrâhim Rifat Paşa, *Mir'âtü'l-Haremeyn*, Kahire 1344/1925, I, 322-331, 340; M. İlyas Abdülganî, *Târîhu Mekketel-mükerrime kadîmen ve hadîşen*, Medine 1422/2001, s.103-113; Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş, *Hudûdü'l-meşâ'iri'l-muqaddese: Minâ-Müzdelife-Arafât*, Mekke 1425; Abdullah b. Abdurrahman el-Bessâm, "Kitâbü Hudûdü'l-meşâ'iri'l-muqaddese", *Mecelletü'l-Mecma'i'l-fıkhî'l-İslâmî*, III/3, Mekke 1407/1987, s. 1576-1577; Fr. Buhl, "Minâ", *IEP* (Ing.), VII, 65-66.

Mina'da şeytan taşlamanın yapıldığı yerin eski hali